

Üniversite Öğrencilerinin Aile Liderlik Yönelimleri ile Bazı Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Meryem Berrin BULUT¹, Nuri BALOĞLU²

Geliş Tarihi: 31.03.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 01.08.2016

ÖZ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerindeki aile liderlik yönelimi algısı ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya 501 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen Aile Liderlik Yönelimi Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu yardımıyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesi puan ortalamalarına göre yapılmış, ikili ve çoklu karşılaştırmalarda veri setlerinin dağılım özelliklerine uygun teknikler kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, öğrenciler ailelerinde en fazla Ekonomik Liderlik Yönelimi olduğunu ifade etmektedirler. Bunu sırasıyla Sosyal ve Kültürel Aile Liderliği boyutları izlemektedir. Öğrenciler tarafından en düşük ortalama ile değerlendiren yönelim, ailelerdeki Politik Liderlik olmuştur. Ekonomik ve sosyal aile liderliği yönelimi puanları kadın öğrencilerde, kültürel aile liderliği yönelimi puanı ise erkek öğrencilerde anlamlı olarak daha yüksektir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar ilgili literatür temelinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: aile liderliği, aile liderlik yönelimi, demografik değişkenler

Examining the Relationship Between Family Leadership Orientation and Some Demographic Variables of College Students

ABSTRACT

In this study, the relationship between family leadership orientation and some demographic variables is examined at a university's students in Central Anatolia. In total of 501 college students voluntarily participated in this study. Data were collected with the help of Family Leadership Orientation Scale which is developed by the researchers and demographic information form. In analyzing the data mean scores are used, in binary and multiple comparisons the dispersion properties of the data are taken into account. Findings showed that Economic Family Leadership Orientation has the highest mean score. This is followed by respectively Social and Cultural Family Leadership Orientation. Political Family Leadership Orientation has the lowest mean score. Women have higher scores in Economic and Social Family Leadership Orientation than men. Men have higher score in Cultural Family Leadership Orientation than women. The findings were discussed on the basis of relevant literature.

Keywords: family leadership, family leadership orientation, demographic variables

¹ Araş. Gör., Ahi Evran Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, berrin_teke@yahoo.com

² Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nbaloglu@ahievran.edu.tr

GİRİŞ

Aile liderliği konusu üzerinde çalışmak, ebeveynleri birer lider olarak kendi sosyal gerçekliklerini inşa etmeye davet etmek demektir. Liderliğin dili, aile liderliği konusunun önemine dikkat çekmekte ve ebeveynlerin kendi liderliklerini içsel olarak şekillendirmelerine katkı sağlayabilecek nitelikte gözükmektedir.

Liderlikteki son gelişmeler elitist liderlik anlayışı yerine, liderliği kişisel ve günlük uygulamalar içerisine yayan çalışmalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ebeveynleri birer lider olarak kabul etmek mümkündür. Çünkü bilinçli aile liderliği potansiyel olarak aile kurumunu, çocukların gelişimini ve bu yolla da toplumun portresini etkileyip, güçlendirebilecek bir özelliğe sahip bulunmaktadır (Walker, 2009).

Aile liderleri yalnızca kendi ailelerinin sesi olarak değil, bununla birlikte farklı kurumlarda, sosyal program ve politikalarda başka ailelerin yararına olabilecek değişimler için de ortak bir ses olabilmektedir. Aile liderliği bu yönüyle devlet açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü aileler kendi ihtiyaçlarının yanı sıra başka ailelerin ihtiyaçlarına çözüm olabilecek önerilerini, karşılaştıkları sıkıntılara ilişkin dönüt ve deneyimlerini dile getirerek aile yaşamına odaklanmayı sağlamaktadırlar (Reynolds, Birzer, John, Wells, Anderson ve Walker, 2015).

Murray (2011) aile yaşamının çok önemli olduğunu, aile liderliğinin bireysel ya da kolektif olarak geliştirilebileceğini ifade etmektedir. Çalışmalarında eşitlik ve adalet üzerine odaklanan yazar aile liderliği konusuna eğilirken özellikle engelli çocuğu bulunan ailelerin desteklenmesi gerektiğini dile getirmektedir. Aile liderliğini geliştirmek için gençlerle birlikte çalışmayı, stratejik liderlik konusunu onlara tanıtmayı, aile liderliği eğitimi düzenlemeyi öneren yazar, iyi bir aile liderliğinin başka aileleri de etkileyebildiğine dikkat çekerek bu tür çalışmaların ilgililerce desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Tarihi gelişim süreci içerisinde aile örgütü bireyin hayatta kalması, onun korunması, inanması, eğitimi ve birey olması gibi konularda çok önemli roller oynamıştır. Hall'e göre (1994) değerlerimiz - umutlarımız, ideallerimiz, hayallerimiz gibi içsel dünyamız - günlük yaşamımızda dışarıdan gözlenen davranışlarımız arasında bir aracılık rolü oynamaktadır. Bilinçli bir aile liderliği bireyin değerlerini etkilemekte, bu yolla çocuklar vasıtasıyla istenen geleceğin gerçekleşmesini sağlayacak bilinçli bir çaba durumuna da dönüşmektedir.

Ferraro'ya göre (2001) bilinçli bir aile liderliği işbirliği yoluyla hem nesli devam ettirme, hem de çocuk yetiştirme ve ortak yaşam alanını yönetme bakımından karakterize edilecek sosyal bir sistemdir. McGraw (2004) ebeveyn olarak zaten bir aile reisi olduğumuzu ve bu görevin içsel olarak birbirine bağlanmış ve sağlıklı bir yaşam için büyük önem taşıyan bu ünitenin tonunu, dokusunu, ruhunu ve kalitesini şekillendirmede inanılmaz güçlü bir rolü olduğunu

vurgulamaktadır. Carr (2002) liderlik deneyimi yoluyla kazanılan becerilerin aile çatışmalarını yönetme ve çözüme bir kolaylık sağlayabileceğini, bunun ailenin dayanıklılığını artırma konusunda önemli ölçüde etkili olacağını belirtmektedir.

İyi bir gelecek için aile içi ilişkiler çok önemlidir. Ailede öğrendiklerimiz, her şeyden önce, okul ve işyeri gibi daha büyük ve daha formal çevrelerdeki yaşantımızı ve performanslarımızı da etkilemektedir. Aile dinamikleri ailenin yapısı, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik özellikleri çocukların gelişim özelliklerine göre değişebilmektedir. Bu yönüyle, aile liderliği çok farklı boyutlarıyla ele alınabilecek bir önemli konudur.

Liderliğin herkes tarafından genel kabul gören bir tanımı yoktur. En yalın anlatımıyla liderlik, bir amaç yönünde başkalarını etkilemek ve harekete geçirmektir (Yukl, 2010). Aile yaşamında hangi tür liderliğin daha başarılı olacağına ilişkin çok farklı görüşler olabilir. Durumsallık kuramı bu problemi kısmen çöze de, farklı aile yapılarında farklı liderlik özelliklerini ele almak mümkündür. Bu çalışma, konusu kapsamında karizmatik, vizyoner, stratejik, sinerjik, etik, eğitimsel, öğretimsel, kültürel, ruhsal, değer temelli, anlam odaklı, dağıtımçı, demokratik, dönüşümcü, sürdürümcü ve takım liderliği gibi pek çok liderlik uygulama alanı içerisinde incelenebilir. Sorunun geniş kapsamı içerisinde bu çalışmada ailedeki liderlik eğilimi algısı ekonomik, sosyal, politik ve kültürel boyutlarıyla üniversite öğrencileri örnekleminde ele alınarak konuya ilişkin genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ailelerindeki sosyal, ekonomik, politik ve kültürel liderlik yönelimi algısı ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemektir.

YÖNTEM

Üniversite öğrencilerinin sosyal, ekonomik, politik ve kültürel aile liderlik yönelimleri ile demografik değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlayan bu çalışma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda, Orta Anadolu'da bulunan bir üniversitenin dört yıllık eğitim veren üç ayrı biriminde öğrenim görmekte olan ve araştırmaya gönüllülük ilkesine göre katılan 501 öğrenci yer almıştır.

Katılımcılar

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığı 17-34, yaş ortalamaları $\bar{X} = 20,22$ ve yaşa bağlı standart sapma değeri $ss = 2,08$ 'dir. Katılımcılara ait diğer demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

		F	%
Cinsiyet	Kadın	331	66,87
	Erkek	164	33,13
Fakülte	Eğitim Fakültesi	309	61,68
	Fen-Edebiyat Fakültesi	105	20,96
	Sağlık Yüksekokulu	87	17,36
Doğduğu Bölge	Coğrafi Akdeniz	71	14,64
	Ege	28	5,77
	Marmara	24	4,79
	İç Anadolu	256	52,78
	Doğu Anadolu	26	5,36
	Güneydoğu Anadolu	41	8,46
	Karadeniz	39	8,11
Ailedeki Lider	Tek Kişi	290	57,88
	Birden Fazla Kişi	211	42,12
*Ailenin Geliri	Alt	141	34,47
	Orta	150	36,67
	Yüksek	118	28,86

*Düşük (200-1200); Orta (1250-2000); Yüksek (2100-8000)

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların % 66,87’si kadın ve % 33,13’ü erkektir. Fakülte bazında katılımcıların dağılımına bakıldığında yarıdan çoğu (% 61,68) Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmektedir. Fen-Edebiyat Fakültesi (% 20,96) ve Sağlık Yüksekokulu (% 17,36) öğrenci yüzdeleri birbirine çok yakındır. Uygulamanın yapıldığı ilin Orta Anadolu’da olması sebebiyle katılımcıların % 52,78’inin doğduğu coğrafi bölge İç Anadolu Bölgesi’nde bir ildir. Ailedeki liderin tek kişi olması (% 57,88) ya da birden fazla kişi olması (% 42,12) arasında büyük bir farklılık yoktur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 52,32) orta gelir düzeyindeki ailelerden gelmektedir. Gelir değişkeni, SPSS programı ile en düşüğe en yükseğe kadar sıralanmıştır. Buna göre, 1. % 33’lük dilimde yer alanlara alt gelir grubu, 2. % 33’lük kısma orta, 3. % 33’e yüksek gelir grubu değeri verilmiştir. Katılımcılardan 6 tanesi cinsiyetini, 92 tanesi ailesinin gelir düzeyini, 16 tanesi memleketini belirtmemiştir. Katılımcıların ailelerindeki kişi sayısı 1 ile 11 kişi arasında değişmektedir. En yüksek frekansa f= 158 ile ailedeki kişi sayısı 5 olanlar sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Aile Liderlik Yönelimi Ölçeği (ALYÖ)

Baloğlu ve Bulut (2016) tarafından beşli likert tipinde geliştirilmiş bu ölçek 28 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Ölçekteki üç faktör *Ekonomik, Sosyal ve Politik Aile Liderlik Yönelimini* ölçmekte 4. faktör olan *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi* kendi içinde 3 alt faktörden oluşmaktadır. Dördüncü faktörün alt boyutları; *Faaliyete Yönelme, Yaşam Tarzına Etki ve Geleneği Yaşatma* olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ,89 olarak

bulmuştur. Ölçeğin bu çalışma grubundaki Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, fakülteleri, doğdukları coğrafi bölge, ailelerinin gelir düzeyleri gibi demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler nicel analiz teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Çözümleme ortalama puanlara göre yapılmış, ikili ve çoklu karşılaştırmalarda veri setlerinin dağılım özellikleri dikkate alınmıştır.

İşlem

Ölçeği uygulama için gerekli izinler alınmış, katılımcılara ders dışı zamanlarda gönüllülük ilkesine bağlı olarak uygulanmış ve uygulama öncesinde de gerekli bilgiler sözel olarak açıklanmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin Aile Liderlik Yönelimi türlerine göre yapmış oldukları değerlendirmelere ilişkin puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Aile Liderlik Yönelimi Türlerine Göre Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

	n	$\bar{X}$	ss
Ekonomik Aile Liderliği	501	4,47	,650
Sosyal Aile Liderliği	501	4,23	,764
Politik Aile Liderliği	501	2,43	1,138
Kültürel1 Geleneği Yaşatma	501	3,79	,896
Kültürel2 Faaliyete Yönelme	501	3,48	,919
Kültürel3 Yaşam Tarzına Etki	501	3,96	,874

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki öğrencilerde en yüksek ortalama puan ile değerlendirilen liderlik türü *Ekonomik Aile Liderliği Yönelimi* ($\bar{X}=4,47$) olmuştur. Elde edilen bu istatistiksel sonuçta standart sapma değerinin en düşük düzeyde çıkması (ss=,650) öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin yapmış oldukları bu değerlendirmede *Politik Aile Liderliği Yönelimi* en düşük ortalama puanla ($\bar{X}=2,43$) değerlendirilmiştir. Bu boyuta ilişkin elde edilen puanların standart sapma değerinin en yüksek düzeyde olması (ss=1,138), öğrencilerin görüşlerinin birbirinden uzak olduğunu göstermektedir.

Aile liderlik yönelimi puanlarının öğrencilerin devam ettikleri fakülte türlerine göre dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Fakülte Türlerine Göre Aile Liderlik Yönelimi Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Ekonomik Aile Liderliği		Sosyal Aile Liderliği		Politik Aile Liderliği		Kültürel-1 (Geleneği Yaşatma)		Kültürel-2 (Faaliyete Yönelme)		Kültürel-3 (Yaşam Tarzına Etki)	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss
EF*	4,44	,634	4,21	,741	2,58	1,154	3,81	,834	3,52	,879	4,00	,830
FEF	4,48	,718	4,32	,773	2,43	1,153	3,89	,970	3,51	,915	3,90	,942
SYO	4,52	,621	4,18	,832	1,90	,887	3,62	1,000	3,31	1,05	3,87	,938

*EF=Eğitim Fakültesi; FEF=Fen-Edebiyat Fakültesi; SYO=Sağlık Yüksekokulu

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ortalama puanlar bakımından *Ekonomik Aile Liderlik Yönelimi* en yüksek düzeyde ($\bar{X}=4,52$) Sağlık Yüksekokulu öğrencileri için bulunmuştur. Bu puanlara ilişkin standart sapma değeri de dağılımdaki en düşük sapma olarak gerçekleşmiştir (ss=.621).

Sosyal Aile Liderlik Yönelimi en yüksek düzeyde ($\bar{X}=4,32$) Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri için, *Politik Aile Liderlik Yönelimi* de en yüksek düzeyde ($\bar{X}=2,58$) Eğitim Fakültesi öğrencileri için saptanmıştır. *Kültürel Aile Liderliği Yönelimi-Geleneği Yaşatma* alt faktörü en yüksek düzeyde ($\bar{X}=3,89$) Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencileri için bulunmuştur. *Kültürel Aile Liderliği Yönelimi- Faaliyete Yönelme* alt faktörü ($\bar{X}=3,52$) ve *Kültürel Aile Liderliği Yönelimi-Yaşam Tarzına Etki* alt faktörü ($\bar{X}=4,00$) en yüksek düzeyde Eğitim Fakültesi öğrencileri için saptanmıştır.

Öğrencilerin fakülte türlerine göre yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre fakülteler arasında sadece politik aile liderlik yönelimi faktörünün diğer aile liderlik yönelimi puanlarından anlamlı olarak farklılık $F(2,498)= 12,650$, $p<,05$ gösterdiği saptanmıştır.

Aile liderlik yöneliminin öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Aile Liderlik Yönelimi Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Ekonomik Aile Liderliği		Sosyal Aile Liderliği		Politik Aile Liderliği		Kültürel1 Geleneği Yaşatma		Kültürel2 Faaliyete Yönelme		Kültürel3 Yaşam Tarzına Etki	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss
Kadın	4,55	,558	4,30	,690	2,36	1,079	3,76	,880	3,48	,884	4,07	,795
Erkek	4,30	,786	4,10	,882	2,55	1,241	3,86	,933	3,50	,986	3,71	,974

Tablo 4’te görüldüğü gibi *Ekonomik Aile Liderliği Yönelimi* ($\bar{X}=4,55$), *Sosyal Aile Liderliği Yönelimi* ($\bar{X}=4,30$), *Kültürel Aile Liderliği Yönelimi-Yaşam Tarzına Etki* ($\bar{X}=4,07$) faktörlerinde kadın öğrencilerin ortalama puanları erkek öğrencilerden daha yüksektir. *Politik Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=2,55$), *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Geleneği Yaşatma* ($\bar{X}=3,86$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Faaliyete Yönelme* ($\bar{X}=3,50$) faktörlerinde erkeklerin ortalama puanları daha yüksektir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre *Ekonomik Aile Liderliği Yönelimi* ($t=4,069$, $p<,05$), *Sosyal Aile Liderliği Yönelimi* ($t=2,781$, $p<,05$) ve *Kültürel Aile Liderliği Yönelimi-Geleneği Yaşatma* ($t=4,455$, $p<,05$) faktörlerinde cinsiyetler arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre ekonomik ve sosyal aile liderlik yönelimi puanları kadın öğrencilerde; kültürel aile liderlik yönelimi-geleneği yaşatma puanları ise erkek öğrencilerde anlamlı olarak daha yüksektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğdukları coğrafi bölgeye göre aile liderlik yönelimleri puanlarına ilişkin dağılımlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Doğdukları Coğrafi Bölgelere Göre Aile Liderlik Yönelimi Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Ekonomik Aile Liderliği		Sosyal Aile Liderliği		Politik Aile Liderliği		Kültürel1 Geleneği Yaşatma		Kültürel2 Faaliyete Yönelme		Kültürel3 Yaşam Tarzına Etki	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss
AB*	4,48	,602	4,24	,645	2,58	1,240	3,82	,849	3,46	,879	3,89	,850
DAB	4,66	,338	4,35	,654	2,04	,861	3,73	,993	3,27	,827	4,04	,642
EB	4,52	,386	4,41	,482	2,37	1,122	3,60	,891	3,83	,711	4,05	,735
GAB	4,36	,857	4,11	,989	2,49	1,198	3,79	,997	3,35	$1,13$ 8	3,95	,939
İAB	4,46	,650	4,24	,752	2,40	1,117	3,75	,863	3,52	,870	3,97	,860
KB	4,57	,663	4,19	,939	2,57	1,232	3,98	,964	3,48	$1,03$ 1	3,91	$1,11$ 0
MB	4,39	,861	4,23	,859	2,12	,945	3,99	1,028	3,49	$1,05$ 9	3,89	1,0

*AB= Akdeniz Bölgesi; DAB=Doğu Anadolu Bölgesi; EB= Ege Bölgesi; GAB= Güneydoğu Anadolu Bölgesi; İAB= İç Anadolu Bölgesi; KB= Karadeniz Bölgesi; MB= Marmara Bölgesi

Tablo 5’te görüldüğü üzere, *Ekonomik Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=4,66$) için en yüksek ortalama Doğu Anadolu Bölgesi’nden gelen öğrenciler için saptanmıştır. *Sosyal Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=4,41$), *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Faaliyete Yönelme* ($\bar{X}=3,83$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi- Yaşam Tarzına Etki* ($\bar{X}=4,05$) en yüksek ortalama ile Ege Bölgesi’nden gelen öğrencilerde; *Politik Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=2,58$) en yüksek ortalama ile Akdeniz Bölgesi’nden gelen öğrenciler için saptanmıştır. *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Geleneği Yaşatma* ($\bar{X}=3,99$) en yüksek ortalama ile Marmara Bölgesi’nden gelen öğrenciler için saptanmıştır.

Ortalamalar arası farklara ilişkin olarak yapılan ANOVA testi sonuçları öğrencilerin doğdukları coğrafi bölgelere göre görüşleri arasında anlamlı farkın bulunmadığını göstermektedir.

Aile liderlik yöneliminin faktör bazında öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Aile Gelir Düzeylerine Göre Aile Liderlik Yönelimi Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Ekonomik Aile Liderliği		Sosyal Aile Liderliği		Politik Aile Liderliği		Kültürel1 Geleneği Yaşatma		Kültürel2 Faaliyete Yönelme		Kültürel3 Yaşam Tarzına Etki	
	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss	$\bar{X}$	ss
Alt	4,46	,618	4,20	,770	2,38	1,177	3,78	,813	3,46	,914	3,94	,814
Orta	4,45	,747	4,21	,824	2,45	1,100	3,89	,860	3,50	,916	4,03	,874
Yüksek	4,54	,554	4,29	,744	2,44	1,150	3,72	1,000	3,57	,938	3,92	,964

Tablo 6’da görüldüğü gibi, *Ekonomik Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=4,54$), *Sosyal Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=4,29$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi -Faaliyete Yönelme* ($\bar{X}=3,57$) en yüksek ortalama ile ailelerinin gelir düzeyi yüksek olan katılımcılara aittir. *Politik Aile Liderlik Yönelimi* ($\bar{X}=2,45$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi -Geleneği Yaşatma* alt faktörü ($\bar{X}=3,89$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi- Yaşam Tarzına Etki* ($\bar{X}=4,03$) en yüksek ortalama ile ailelerinin gelir düzeyi orta olan katılımcılara aittir.

Ortalamalar arası farklara ilişkin olarak yapılan ANOVA testi sonuçları öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre görüşleri arasında anlamlı farkın bulunmadığını göstermektedir.

Katılımcıların aile liderlik yönelimleri ile yaşları arasında korelasyonel bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, öğrencilerin *Politik Aile Liderlik Yönelimleri* ($r=.240$, $p<.01$) ve *Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Geleneği Yaşatma* ($r=.104$, $p<.05$) ile yaşları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin Aile Liderlik Yönelimleri ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Bulgular araştırma kapsamına giren öğrencilerin ailelerinde *Ekonomik Liderlik Yönelimi* puanlarının en yüksek düzeyde ($\bar{X}=4,47$) olduğunu göstermektedir. Bunu sırasıyla Sosyal ve Kültürel Aile Liderlik Yönelimi puanları izlemektedir. Bu sonuç, ünlü davranış bilimci Maslow’un geliştirdiği “İhtiyaçlar Hiyerarşisi” yaklaşımı ile tutarlı bir durum arz etmektedir. Maslow (1943) tarafından hiyerarşik olarak sıralanan piramite göre, insanlar öncelikle temel fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamakta ve daha sonra sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmektedirler.

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin ekonomik aile liderlik yönelimini en yüksek puanla değerlendirmeleri oldukça normaldir. Çünkü bu öğrencilerin yüzde 71,14'ünün ailelerinin geliri orta ve alt düzeydedir (Bkz.Tablo 1). Gelir düzeyi düşük olan ailelerin, çocuklarının ekonomik yönden daha bilinçli olmalarını, harcamalarını daha bilinçli yapmalarını istemeleri söz konusu olabilir. Bu durum da onların ailelerini ekonomik lider olarak görme eğilimlerini artırmış olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerde *Politik Aile Liderlik Yönelimi* ortalama puanı $\bar{X}$ =2,43 ile en düşük düzeyde çıkmıştır. Herringshaw (2005) tarafından aile ve tüketici bilimleri uzmanlarının ve takımlarının, liderlik yönelimleri konusunda yapılan bir araştırma sonucunda çok az insanın politik liderlik yönelimine sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, bu araştırmada elde edilen bu bulguyla çok benzer niteliktedir.

Politik Aile Liderlik Yöneliminin üniversite öğrencilerinde en düşük puanla değerlendirilmesinin önemli bir nedeni, ailelerin çocuklarını siyasetin olumsuz etkilerinden korumak istemeleri olabilir. Araştırmanın diğer bir bulgusu da katılımcıların yaşları artıka ailelerinde politik liderlik algılama eğilimlerinin artmasıdır ($r=,240$, $p<,01$). Bu bulgulara dayalı olarak, ülkemizde siyasi alandaki gelgitlerin sonuçlarına göre, ailelerin korumacı bir davranış geliştirmiş oldukları ve küçük yaşta çocuklarını politik girişimlerden uzak tutmaya çalışmakta oldukları söylenebilir. Ya da bunun tam tersi olarak, çocukların yaşları ilerledikçe politikanın olumsuz etkilerinden daha az zarar göreceklere olan inançlarının bu puanlar üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Nitekim 1 Kasım 2015 seçim sonuçlarında milletvekillerinin yaş gruplarındaki oran da bu verileri desteklemektedir. Buna göre, T.B.M.M.'deki 40-75 yaş üzeri milletvekili sayısı 488'dir. (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secimadaykazanana.zul>). Bu sayı tüm milletvekillerinin % 88,73'üne tekabül etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre *Ekonomik ve Sosyal Aile Liderlik Yönelimi* faktörlerine ilişkin puanları kadın öğrencilerin lehine anlamlı olarak farklıdır. Diğer bir deyişle, kadın öğrenciler ailelerindeki ekonomik ve sosyal aile liderliğini erkeklere göre daha fazla görme eğilimindedirler. Bunun pek çok sebebi olabilir. Öncelikle bunu bir kültürel yansıma olarak düşünmek mümkündür. Çünkü Türkiye toplumunda kız çocukları ve kadınların erkeklere göre daha tutumlu oldukları gözlenen bir olgudur. Bu durum bazı atasözleri ile de vurgulanmaktadır. Örneğin "Erkek sel, kadın göldür", "Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli", "Evi ev eden avrat (kadın), yurdu şen eden devlet" gibi atasözleri araştırmada ortaya çıkan bu sonucu teyit eder niteliktedir. Yine aynı şekilde Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura, 1969), bireylerin rollerini aynı cinsiyetteki yetişkin davranışlarını gözlem ve taklit yoluyla öğrendiklerini ileri sürmektedir. Diğer bir deyişle, bir kız çocuğu annesinin davranışlarını gözlemleyerek kadın olmanın ne demek olduğunu öğrenirken, bir erkek çocuğu da babasının davranışlarını gözlemleyerek öğrenmektedir (Kretchmer, 2015).

Araştırmada cinsiyet boyutuna ilişkin elde edilmiş farkları kuramsal bir temele dayandırmak mümkündür. Buna göre, aile liderliğine bakış açısı, cinsiyet sosyalleşmesindeki farklar ile her bir cinsiyetten toplumun beklentileri yönünde de ortaya çıkmış olabilir. Bandura'nın (1969) Sosyal Öğrenme Kuramı'nda ele alındığı gibi, bireylerin davranışları olumlu ve olumsuz olarak cinsiyetleri ile uyumlu veya uyumsuz şekilde pekiştirilmektedir. Bu duruma göre üniversite öğrencilerinin aile liderlik yönelimi görüşleri elbette toplumun genel beklentisine göre de şekillenmiş bulunmaktadır.

Yukarıda atasözleri ile de ifade edildiği gibi, genel olarak toplumlarda kadınlar 'ev işi yapıcı' ve erkekler de 'ekmek kazanıcı' olarak görülmektedirler (Guillaume ve Pochic, 2007). Bu geleneksel yapıda kadının rolü erkek tarafından sağlanmış olan kaynağı daha etkili kullanmak olmaktadır. Bu durumun kadınlarda ekonomik liderlik yönelimine doğru daha fazla farkındalık yaratmış olabileceği söylenebilir.

Kadın öğrencilerde *Sosyal Aile Liderliği Yönelimi* puanlarının erkek öğrencilerden manidar olarak daha yüksek çıkması, geleneksel olarak kadınların ilişki odaklı erkeklerin de sonuç odaklı olma eğilimlerinden kaynaklanıyor olabilir. Yine bu farkın bir sebebi, Türk aile yapısında kız çocukları üzerinde daha yaptırıcı ve yönlendirmeci olarak sergilenen davranışlar da olabilir. Bu davranışlar "Kız yükü, tuz yükü", "Kız doğuran tez kocar", "Kızını dövmeyen, dizini döver", "Kızı (kendi) gönlüne bırakırsan ya davulcuya kaçır (varır) ya zurnacıya" gibi Türk atasözleriyle de ifade bulmuş gibidir.

Kültürel Aile Liderlik Yönelimi- Geleneği Yaşatma alt faktöründe erkeklerin ortalama puanları kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Türk ailesi ataerkil bir yapıya sahiptir. Tıpkı soy ismin erkekten geçmesi gibi kültürel geleneği yaşatma ve gelecek nesillere taşıma da büyük oranda erkeklerden bekleniyor olabilir. Türk toplumunun kültürünü erkeğin yaşatacağı ve sürdüreceğine dair inançlar, 'er kişi', 'töreyle yaşatma', 'ocağı tütürme' gibi deyimlerle ifade bulmuştur.

Kültürel Aile Liderlik Yönelimi-Geleneği Yaşatma ile katılımcıların yaşları arasında da istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r = ,104$, $p < ,05$). Katılımcıların yaşları ilerledikçe ailelerinden daha fazla kültürel liderlik algıladıkları görülmektedir. Öğrencilerin yaşam deneyimlerinin artmasına paralel olarak, aile yapısındaki kültürel olguların daha çok farkına vardıkları söylenebilir.

Araştırmanın bulguları politik aile liderlik yöneliminin fakülteler arasında anlamlı olarak farklı olduğunu göstermiştir. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin politik aile liderlik yönelimleri, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinden daha yüksektir. Bunun nedeni, Eğitim Fakültesi'ndeki öğrenci ailelerinin politik olarak daha idealist olmaları olabilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler ailelerinde yüzde 57,88 oranında tek lider ve yüzde 42,12 oranında da birden fazla lider bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu

durum, olumlu bir sonuç olarak görülebilir. Çünkü aile yapısında birden fazla lider olması, ailedeki iş birliği yapısının güçlü olduğunu, ailenin demokratik, katılımcı veya paylaşımcı özelliklere sahip olduğunu gösteriyor olabilir. Yine bu durum Türk atasözlerinde ifade edildiği gibi “ Yalnız taştan duvar olmaz”, “Birlikten kuvvet doğar”, “Bir elin nesi var iki elin sesi var”, “Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz” gibi ifadelerle dile getirilmiş bir gerçek olarak da görülebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada üniversite öğrencilerinin aile liderlik yönelimleri ile onlara ait bazı demografik değişkenler arasında belli ilişkilerin bulunduğu ortaya konmuştur. Bu kapsamda, ailelerin çocukları üzerindeki ekonomik etkileri en yüksek, politik etkileri ise en düşük seviyededir. Aile liderliğinden etkilenmede cinsiyet ve yaşa göre farklı bakış açıları bulunmaktadır. Bu sonuçların, aile liderliğine daha derin bakış açısı getirebilme açısından önemli katkılar sağlayacağı düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Baloğlu, N. ve Bulut, M. B. (2016). Aile Liderlik Yönelimi Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1037-1048.
- Bandura, A. (1969). *Social-Learning Theory of Identificatory Processes*. In D. A. Goslin Ed., *Handbook of Socialization Theory and Research* (pp.213-262). Illinois: Rand McNelly & Company.
- Carr, E. R. (2002). *Parental Leadership Roles & Conflict Management: Developing Family Resiliency Through Parent-Child Reconciliation*. Master's Thesis, University of South Dakota.
- Ferraro, G. (2001). *Cultural anthropology: An applied perspective* (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Thomson Learning.
- Guillaume, C. ve Pochic, S. (2007). What Would You Sacrifice? Access to Top Management and the Work-Life Balance. *Gender, Work & Organization*, 16(1), 14-36.
- Hall, B. P. (1994). *Values shift: A guide to personal & organizational transformation*. Rockport, MA: Twin Lights Publishers, Inc. Herringshaw, D. I. S. (2005). An Investigation of Leadership Orientation of Family and Consumer Sciences Extension Professionals and Functioning of Issue Teams. Doctoral Dissertation, Graduate College of Bowling Green State University.
- <https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secimadaykazanana.zul>. E.T. 30.03.2016
- Kretchmer, J. (2015). Gender Socialization. *Sociology* (Online Edition).
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.
- McGraw, P. (2004). *Family First: Your Step-by-Step Plan for Creating a Phenomenal Family*. NY: Free Press.
- Murray P. (2011). <http://bit.ly/developing-family-leadership>
- Reynolds, M. C., Birzer, M., John, J St., Wells, N., Anderson, B. ve Walker, D. K. (2015). Family Leaders and Workforce. Leadership Development. *Matern Child Health Journal*, 19, 252-256.
- Walker, T. D. (2009). *Parents as Leaders: A Transrelational Approach to Intentional Family Leadership and Poverty Intervention*. Doctoral Thesis, Seattle University.
- Yukl, G. (2010). *Leadership in Organizations*. NY: Pearson.

SUMMARY

Family leaders can become a voice not only for their own family, but also as part of a collective voice to advocate for changes in services, programs, and policies that benefit all families. Family leadership is important in this aspect. Because family leaders can keep the focus on the family experience, providing their own stories, experiences, and perspectives to provide first hand feedback on the best ways of meeting the needs of families and the barriers and challenges that families face along the way (Reynolds, Birzer, John, Wells, Anderson, & Walker, 2015).

Murray (2011) states the importance of loving the family life. Family leadership can be developed individually or collectively. Murray (2011) focuses on equality and justice and expresses that especially families with disabled children must be supported. In developing family leadership, we must work with young people, we must recognize the issue of strategic leadership, we must participate to family training and other activities. With family leadership, the other families can be influenced. Therefore this kind of studies must be supported.

In the process of historical development, family plays essential roles in the survival, protection and education of an individual. According to Hall (1994) values have a mediating role between our hopes, ideals and dreams and human behavior. Conscious family leadership primarily effects cultural and personal self-worth of parents. It has also an effect on conscious effort in realization of the desired future for children.

According to Ferraro (2001) a conscious family leadership is a social system through both sustaining the generation and child raising and managing the common living area. Skills gained through leadership experience increase the ability of managing family conflicts and family resiliency (Carr, 2002).

Intrafamilial relationships are important for a good future. The things we learned within the family influence primarily our education and work and then our lives and performances. Family dynamics can be changed according to family structure, social, cultural, economic and political properties. In this respect, family leadership can be studied within different aspects.

The aim of this study is examining the relationship between family leadership orientation and some demographic variables of college students.

In total of 501 college students voluntarily participated to this study. The mean age of participants is 20,22 years, standard deviation is 2,08. The age range of the participants is 17-34 years. 66,87 % of the participants are women and 33,13 % are men. Most of the participants are from Education Faculty (61,68 %). The proportion of participants from Science-Literature Faculty (20,96 %) and Health High School (17,36 %) are nearly the same. Half of the participants' hometown

are in the Middle Anatolian Region (52,78 %). 57,88 % of the participants have one leader and 42,12 % have more than one leader in the family. Half of the participants' (71,14 %) family income level is in the middle level.

Data were collected with the help of Family Leadership Orientation Scale which is developed by the researchers and demographic information form. Quantitative analyses techniques were used. In analyzing the data mean score were used, in binary and multiple comparisons the dispersion properties of the data were taken into account.

Before applying the scale, all the required permissions were taken and the participants participated voluntarily to the study.

Findings of the study showed that Economic Family Leadership Orientation has the highest mean score ($\bar{X}=4,47$). This is followed by respectively Social and Cultural Family Leadership Orientation. Political Family Leadership Orientation has the lowest mean score ($\bar{X}=2,43$).

According to ANOVA there is a statistically significant difference between political family leadership orientation and the faculties $F(2,498)= 12,650$, $p<,05$. The college students from Education Faculty have highest score in this dimension. This is followed respectively by Science-Literature Faculty and Health High School.

Independent groups t-test results showed that there is a statistically significant difference between Economic Family Leadership Orientation ($t=4,069$, $p<,05$), Social Family Leadership Orientation ($t=2,781$, $p<,05$), Cultural Family Leadership Orientation – Sustentation of Tradition ($t=4,455$, $p<,05$) and gender of the participants. Economical and Social Family Leadership Orientation scores have significantly higher mean scores in women. Cultural Family Leadership Orientation – Sustentation of Tradition has significantly higher mean scores in men.

In this study the relationship between Family Leadership Orientation and some demographic variables is tested. The results showed that economic family leadership orientation has the highest mean score. This result is consistent with the Needs Hierarchy of Maslow (1943). According to Maslow, an individual first meets physiological and security needs. If these needs are met, then the individual turns to social needs as love, esteem and self- actualization.

81,9 % of the participants' family has low or middle income level, this is may be the reason that economic family leadership orientation has the highest score. These families are conscious about economic needs and lead their children in this direction.

Political family leadership orientation score of the participants are the lowest. Politics in our country has ebbs and flows. Families want to protect their children from the negative effects of politics. Because of these reasons families try to keep away their children from politics.

Economic and social family leadership orientation have higher scores in women than in men. Especially in Turkish society girls and women are more frugal. This situation is also highlighted by some Turkish proverbs as 'Men is flood, women is lake' and 'Men should know bringing and women should know how to afford'. These proverbs confirm the results of this study.

Social Learning Theory argues that individuals learn their roles by imitating and observing the same sex parent or adult behaviors. In other words, girls observe and imitate mothers' behaviors and boys observe and imitate fathers' behaviors (Kretchmer, 2015).

The reason could be because of the difference in gender socialization and society's expectancies of the gender behaviors. According to Bandura (1969) an individual behaves consistent with the expected behaviors. If the society expects some special behaviors from girls, girls behave in accordance with that direction.

As a result, there is some relationship between family leadership orientation and some demographic variables. Family leadership seems to be related to society's economic, social, cultural and politic structure, function and understanding. Economic leadership is dominant and political leadership has the lowest score.

It is expected that these results will have significant contributions to deeper understanding of family leadership.